

Tiivistelmä

Visiomme on olla elinvoimaisesti kestävä kunta vuonna 2030. Ilmastostrategia 2030 ohjaa Alavuden, Kuortaneen, Kurikan, Lapuan ja Kauhavan kunnat kohti vahvaa ympäristöosaamista. Toteutamme ilmastostrategiaa, ja toimimme kestävästä kehityksen ohjelman mukaisesti.

Haluamme olla ympäristövastuullisia kuntia, joissa asukkaat, yritykset, luottamushenkilöt ja kuntien henkilökunta huomioivat ympäristöasiat päätöksenteossa ja toiminnassa. Kestävän kehityksen ohjelmien toimenpiteet ja energiatehokkuussopimuksen tavoitteiden saavuttaminen edistää vihreää kuntataloutta. Parannamme hiilitasettamme ja sisällytämme ympäristökysymykset tilinpäätökseen.

Haluamme tarjota myös resurssitehokkaita kuntapalveluita. Niitä tarjoamme lisäämällä ympäristötietoisia hankintoja, digitalisointia, kiertotaloutta, terveellisiä ja turvallisia asuinympäristöjä sekä rakennusten korjaus- ja huoltotoimenpiteitä. Lisäksi tehostamme energiankäyttöä toiminnassamme ja vähennämme toiminnastamme aiheutuneita päästöjä. Kuortaneen kunta on jo aiemmin asettanut 7,5 % energiansäästötavoitteen liittymällä Kuntien Energiatehokkuussopimukseen vuosiksi 2017 – 2025. Kunnan energiansäästön kokonaistavoite vuoteen 2025 mennessä on 512 MWh verraten vuoden 2015 tasoon. Tavoite on saavutettu jo vuonna 2019, mutta työtä energiatehokkuuden parantamiseksi tehdään jatkuvasti.

Pyrimme olemaan askeleen edellä varautumalla ja sopeutumalla ilmastomuutokseen. Otamme ilmastomuutoksen huomioon erityisesti maankäytön suunnittelussa ja ennakoimalla tilojen tarvetta.

Kestävän kehityksen ohjelma sisältää sekä ekologisen kestävyiden toimintamalleja että sosiaalisen kestävyiden varmistamisen toimia. Hyvinvointi kytkeytyy kaikkeen päätöksentekoon ja antaa asukkaille tilaa ja mahdollisuuksia tehdä valintoja. Kunnalla on merkittävä rooli hyvinvoinnin lisäämisessä koko kunnan asukkaiden osallisuuden lisäämisessä ja terveyden parantamisessa huomioimalla kaikki ryhmät. Saavutettavuus ja yhdenvertaisuus tulee huomioida päätöksenteossa kaikilla tasoilla.

**Ympäristö-
vastuullinen
kunta**

Yhteinen näkemys

Visiomme on olla elinvoimaisesti kestäviä kuntia. Ilmastostrategia 2030 ohjaa Alavuden, Kauhavan, Kuortaneen, Kurikan ja Lapuan kunnat kohti vahvaa ympäristö-osaamista.

Jokainen teko merkitsee

Saavutamme vision yhdessä! Siksi jokainen meistä – asukkaat, yritykset, luottamushenkilöt ja henkilöstön jäsenet – huomioi ympäristöasiat päätöksenteossa ja toimissa.

Tuloksia toimenpiteillä

Ilmastostrategia on kuntien yhteinen toimintasuunnitelma. Jokaisen kunnan oma kestävä kehityksen ohjelma ja energiatehokkuussopimus edistävät vihreää kuntataloutta. Sisällytämme ympäristöasiat tilinpäätökseen ja parannamme toimenpiteillä hiilitasetta.

Tätä lisäämme

- **Ympäristötietoisia hankintoja**, jotka ovat materiaali- ja energiatehokkaita.
- **Toiminnan digitalisointia**.
- **Kiertotaloutta**. Kierrätämme ja uusio-käytämme materiaalit ja tuotteet. Lajittelemme ja hyödynnämme jätteet.
- **Tehostettua energiankäyttöä**. Lisäämme uusiutuvaa energiaa ja tehostamme tilankäyttöä rakennuksissa.
- **Terveellisiä ja turvallisia asuin-ympäristöjä**.
- **Rakennusten korjaus- ja huolto-toimenpiteitä**.

Näitä vähennämme

- **Toiminnasta aiheutuvia päästöjä**. Kehitämme työtapoja, sähköisiä seuranta-järjestelmiä ja asiointipalveluja.
- **Kuljetuksista ja liikkumisesta syntyviä päästöjä**.
- **Ylimääräistä energiankulutusta**. Hankkimme energiatehokkaita rakennuksia, laitteita ja koneita.

Olemme askeleen edellä

- **Varaudumme ja sopeudumme ilmastomuutokseen**. Ennakoidumme sen kaavoituksessa, tulvasuunnittelussa ja hulevesien hallinnan suunnittelussa.

www.kestavatkunnat.fi

Sisällysluettelo

ILMASTOTYÖ KUORTANEEN KUNNASSA	3
A. YMPÄRISTÖVASTUULLINEN KUNTA	4
TAVOITE 1. HUOMIOIMME YMPÄRISTÖASIAT PÄÄTÖKSENTEOSSA JA TOIMISSA	4
TAVOITE 2. PARANNAMME HIILITASETTA JA HUOMIOIMME YMPÄRISTÖASIAT TILINPÄÄTÖKSESSÄ	6
B. RESURSSITEHOKKAAT KUNTAPALVELUT	8
TAVOITE 1. LISÄÄMME YMPÄRISTÖTIETOISIA HANKINTOJA	8
TAVOITE 2. LISÄÄMME TOIMINNAN DIGITALISOINTIA	10
TAVOITE 3. LISÄÄMME KIERTOTALOUTTA JA VÄHENNÄMME JÄTTEEN MÄÄRÄÄ	11
TAVOITE 4. TEHOSTAMME ENERGIANKÄYTTÖÄ JA LISÄÄMME RAKENNUSTEN KORJAUS- JA HUOLTOTOIMENPITEITÄ	14
TAVOITE 5. LISÄÄMME TERVEELLISIÄ JA TURVALLISIA ASUIN- JA ELINYMPÄRISTÖJÄ	16
TAVOITE 6. VÄHENNÄMME KULJETUKSISTA JA LIIKKUMISESTA AIHEUTUVIA PÄÄSTÖJÄ	19
TAVOITE 7. VARAUDUMME JA SOPEUDUMME ILMASTONMUUTOKSEEN	20
KESTÄVÄN KEHITYKSEN TULEVAISUUDEN TAVOITTEET	22
SAAVUTUSTEN SEURAAMINEN	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
KESTÄVÄN KEHITYKSEN VUOSIRAPORTOINTI	22

Laatija: Kuortaneen kunnan energiansäästötiimi/ Kestävät -ilmastoyhteistyö

Ilmastotyö Kuortaneen kunnassa

Kuortaneen kunnassa on aloitettu ilmastotyön tekeminen vuonna 2009. Kunta on tehnyt alusta alkaen ilmastotyötä yhdessä alueen muiden kuntien kanssa. Kuortaneen kunnan ilmastotyöllä vähennetään päästöjä ja energiankulutusta, kehitetään uusia toimintatapoja, parannetaan tuottavuutta ja vahvistetaan kunnan taloudellista toimintaympäristöä. Alueen kuntien ilmastostrategiatyössä esiin tulleet seudulliset tavoitteet sekä Kuortaneen kunnan omat kestävän kehityksen tavoitteet ovat saavutettavissa yhteistyön ja tässä ohjelmassa esiintuotujen toimenpiteiden avulla.

Kuortaneen kunta seuraa kunnan päästökehitystä. Ensimmäisen kerran selvitimme kasvihuonekaasupäästöt vuodelta 2009. Tämän jälkeen päästöjä on seurattu esim. CO2-raportin avulla. Nyt vuosittainen hiilidioksidipäästöjen seuranta on kaikkien kuntien saatavilla [SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt \(hiilineutraalisuomi.fi\)](https://www.syke.fi/alueiden-khk-paastot).

Ilmastotyössä on keskeisintä kohdistaa voimavarat vaikuttavimpiin tekoihin sekä toimia yhteistyössä eri toimialojen kesken. Päästö- ja kustannusvähennysten myötä on mahdollista saavuttaa merkittävää kilpailukyvyä ja elinvoiman kehittymistä.

Kuortaneen kunta asettaa tämän kestävän kehityksen ohjelman hyväksymisen myötä itselleen tavoitteen, että kestävän kehityksen asiat huomioidaan jokaisen toimialan strategialinjauksissa ja jokapäiväisessä kuntatyöskentelyssä.

Kuortaneen kunnan visiona on olla elinvoimaisesti kestävä kunta vuonna 2030.

A. Ympäristövastuullinen kunta

Kuortaneen kunta on ympäristövastuullinen kunta, joka huolehtii asukkaiden, yritysten, luottamushenkilöiden ja henkilökunnan ympäristöosaamisesta ja ympäristöasioiden huomioon ottamisesta toiminnassa ja päätöksenteossa. Lisäksi Kuortaneen kunta toteuttaa kestävän kehityksen ohjelmaa ja toteuttaa energiatehokkuustoimenpiteitä.

Tavoite 1. Huomioimme ympäristöasiat päätöksenteossa ja toimissa

Kunnassa ympäristöasiat halutaan huomioida toiminnassa ja päätöksenteossa. Esimerkiksi ympäristöystävällisten energian tuotantotapojen tarkastelu sekä digitalisaation edistäminen ovat tärkeitä toimintaperiaatteita. Ympäristökysymyksillä on merkitystä myös sitä kautta, että luonto on kunnalle tärkeä voimavara. Luonnon merkitys kunnalle tiivistyy maakunnallisesti tunnetussa Kuortaneenjärvässä. Tulevaisuudessa ympäristövastuullisuuden merkitys korostuu yhä enemmän niin valtakunnallisesti kuin globaalistikin.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Olemme vahvoja ympäristöosaajia	Seuraamme kestävän kehityksen ohjelman toimenpiteiden toteutumista	Vuosittain	Energiansäästö tiimi
	Koulutamme henkilöstömme ympäristövastuullisiksi toimijoiksi -energiatehokkuus, laitesäädöt, ympäristövastuu, kestävä kehitys, kierrätys/purku, hankinnat, jne.	Koulutusten ja koulutukseen osallistuvien henkilöiden lukumäärä (koulutuspäivät/vuosi)	Taloushallinto, Sivistys, Tekniikka, Keskushallinto
	Toimitamme energiatehokkuus/kestävän kehityksen ohjeet henkilöstölle	Toimitetut uutiskirjeet Tiedotetut ohjemateriaalit kpl/vuosi	Kestävät
	Laaja-alainen energiansäästötiimi seuraa	Vuosittainen tiedote	Energiansäästö tiimi, Kestävät

	kunnan ympäristövastuullisuutta ja sen kehitystä		
	Lisäämme ja tiedotamme ympäristövastuullisesta toiminnastamme	Tiedotteiden lukumäärä kestävyttä tukevista toimenpiteistä	Viestintä, Kestävät
	Energiatehokkuussopimuksessa mukanaolo, kuntien ilmastostrategia, kestävän kehityksen ohjelma ja Kestävät - ilmastoyhteistyö löytyvät kunnan nettisivuilta	1.1.2022 alkaen	Viestintä, Kestävät
	Lisäämme ennakoivaa tiedottamista toimialojen välillä	-koulujen tapahtumien, kuten taksvärkkipäivien ja TET-viikkojen yms. ajankohdista tiedottamisen seuranta (ilmoitetut päivät/vuosi)	Kaikki
	Tuemme yhteistyötahojen ympäristöosaamista ja ympäristöasioiden edistämistä	Koulutusten ja koulutukseen osallistuvien henkilöiden lukumäärä Kuntien omistamien tai osaomisteisten yhtiöiden energiatehokkuussopimukset ja toimenpiteet	Yritysvastaava
	Kannustamme henkilöstöä työpaikkaliikkumiseen esimerkiksi lisäämällä pyöräpysäköintiä ja erilaisten kampanjoiden avulla	Kampanjat, osallistuneet Pyöräpysäköintimahdollisuuksien määrä	Liikuntasihteeri/ Ympäristötoimi
Verkostoidumme ja kehitämme kuntien lähimatkailupalveluja	Seuraamme kuntien yhteisiä lähimatkailuportaaleja, kuten Kuuden tähden reitistön kehittyminen Löytöretkiä lähelle -blogi Kuortaneen kulttuuripyöräilyreitti	Portaaleissa olevien reittien määrä	Liikuntasihteeri
	Kehitämme ylikunnallisia liikunta- ja retkeilyreittejä	Hankkeiden määrä/ vuosi	Liikuntasihteeri

Ympäristökasvatus on osa koulutyötä ja varhaiskasvatusta	Toteutamme kestävän kehityksen toimintaa maakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti	Opetussuunnitelman toteutuminen	Sivistyslautakunta
	Ohjaamme kierrätykseen ja ympäristövastuulliseen toimintaan koulutyössä ja varhaiskasvatuksessa	Kierrätystä käsittelevät oppitunnit vuosittain Varhaiskasvatuksessa arjessa	Sivistys
	Kannustamme kouluja ja varhaiskasvatusyksiköitä osallistumaan vihreä lippu -toimintaan	Vuosiseuranta	Sivistys
	Huomioimme kestävän kehityksen kunnan hyvinvointisuunnitelman laadinnassa	Kestävää kehitystä koskevat toimenpiteet suunnitelmassa	Kaikki
Tiedotamme kuntalaisille energiatehokkuudesta ja vastuullisuudestamme	Lisäämme kunnan asukkaiden neuvontaa energiatehokkuudesta sekä veden ja sähkön säästämisestä sekä kestävän kehityksen toimistamme	infotilaisuudet/ tiedotteet, Nokiposti lkm Ajantasaiset nettisivut	Kaikki
	Raportoimme luottamushenkilöille vuosittain energiatehokkuudesta ja kestävän kehityksen toimista	Valtuuston tiedonanto/ 1 per vuosi aiheeseen liittyen	Kaikki, Kestävät

Tavoite 2. Parannamme hiilitasetta ja huomioimme ympäristöasiat tilinpäätöksessä

Olemme liittyneet kuntien energiatehokkuussopimukseen kaudelle 2017-2025 asettaen 7,5 % säästötavoitteen vrt. vuoden 2015 kulutukseen. Saavutimme tavoitteen vuonna 2019, mutta jatkamme edelleen energiatehokkuustoimien tekemistä. Vuodesta 2020 lähtien säästämme 662 MWh energiaa vuodessa.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Otamme ympäristöasiat	Huomioimme ympäristöasiat toimintasuunnitelman laadinnassa	Toimintasuunnitelmassa on arvioitu toiminnan ympäristövaikutukset	Kaikki

huomioon kuntataloudessa			
	Raportoimme tilinpäätöksessä ympäristöasiat kirjanpitolain mukaisesti	Tilinpäätöksessä on huomioitu toiminnan ympäristövaikutukset	Hallinto, kaikki
Toteutamme energiatehokkuussopimuksen mukaisia tavoitteita	Seuraamme energiankulutusta ja sen kehittymistä	KETS vuosiraportti	Ympäristöosasto , Yrityskiinteistöt Oy, vuokratalot Oy, Kestävät
	Raportoimme energiankulutuksemme ja energiatehokkuustoimemme vuosittain Motivalle	KETS vuosiraportti	Tekniikka, Yrityskiinteistöt Oy, vuokratalot Oy, Kestävät
	Teemme tavoitteellisia investointeja energiankulutuksen vähentämiseksi ja uusiutuvien energialähteiden lisäämiseksi	Seuraamme toteuttamiemme toimenpiteiden energiansäästöä	Ympäristöosasto , Yrityskiinteistöt Oy, vuokratalot Oy, Kestävät
	Lisäämme uusiutuvan energian käyttöä toiminnassamme	Vihreän sähkön osuus kunnan energiankulutuksesta Uusiutuvan energian käyttö lämmityksessä	Tekniikka, Yrityskiinteistöt Oy, vuokratalot Oy, Kestävät
	Kannustamme omistamiemme yhtiöiden liittymistä alansa Energiatehokkuussopimukseen	Liittyneet kpl 100 % 1.1.2023 alkaen	Yritysvastaava
Parannamme kuntamme hiilitasetta	Edistämme hiilinielujen/ uusiutuvan energian lisääntymistä kunnan alueella	-Tuulivoima- ja aurinkoenergiapuistot kunnan alueella jne. -Kestävä metsätalous huomioidaan läpileikkaavasti kaikessa kunnan toiminnassa	Kaikki
Vähennämme toiminnasta aiheutuvia päästöjä ilmastostrategian ja kestävän kehityksen ohjelman mukaisesti	Seuraamme kuntamme päästökehitystä	paastot.hiilineutraalisuomi.fi	Kestävät-ilmastoyhteistyö

	Päivitämme rakennuskannan koko kunnan osalta	Vuoteen 2030 mennessä	Ympäristöosasto /Rakennusvalvonta
--	--	-----------------------	-----------------------------------

B. Resurssitehokkaat kuntapalvelut

Tavoite 1. Lisäämme ympäristötietoisia hankintoja

Julkisella sektorilla on sekä mahdollisuus että velvollisuus käyttää ostovoimaa viisaasti tekemällä kestäviä ja vaikuttavia hankintoja. Myös kansallinen hankintalaki (1397/2016) kannustaa ja mahdollistaa ympäristö- ja sosiaalisten näkökohtien huomioon ottamisen tehtäessä julkisia hankintoja. Hankinnassa voidaan soveltaa valintaperusteita tai ehtoja, jotka takaavat esimerkiksi ympäristön kannalta kestävämmät valinnat, edistävät kiertotaloutta, helpottavat heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä tai tukevat ihmisoikeuksien toteutumista. Kuortaneen kunta seuraa mm. hankintojensa paikallisuusastetta kunnan elinvoimaisuuden säilyttämiseksi ja kuljetuksista johtuvien päästöjen minimoimiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Lisäämme ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita hankintoja ja seuraamme hankintojemme ympäristövastuullisuutta jatkossa	Kirjanpidossa seurataan paikallishankintojen, sopimushankintojen ja muiden hankintojen osuutta	Vuosiraportointi kaupunginhallitukselle ja huomio tilinpäätöksessä	Hankintoja tekevät viranhaltijat ja/tai lautakunnat
	Lisäämme laatutekijöitä hankintoihin (esim. vasteaika, energiatehokkuus, käyttökustannukset, vuosikulutus, takuuajat, huollon saavutettavuus, materiaalivalinnat.)	Laatuperusteiset hankinnat, kpl/vuosi	Lautakunnat/kunnanhallitus/valtuusto
	Huomioimme hankintakustannusten lisäksi hankinnoissa elinkaarikustannukset todellisen kokonaiskustannuksen arvioimiseksi	jatkuvaa toimintaa	Kaikki
	Kuulemme eri toimialoja rakentamisen suunnittelussa (materiaalivalintojen	jatkuvaa toimintaa	Ympäristöosasto, Yrityskiinteistöt

	puhdistettavuus, esim. ei vahattavia lattiapintoja)		Oy, vuokratilat Oy
	Arvioimme tarjouspyynnöissä, voidaanko hankinnassa edellyttää kestävän kehityksen mukaisia edellytyksiä	Arvioitujen hankintojen määrä	Kaikki
	Henkilöstön hankintaosaamisen lisääminen -Keino-akatemia -Oma hankintakoulutus jne	Koulutuspäivien (kpl) seuranta vuositasolla	Energiansäästö- imi
	Teemme elintarvikehankinnat pääosin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin hankintarenkaan kautta, jolta toivomme kestävän kehityksen mukaisia hankintoja. – Valitsemme valikoimasta ympäristöystävälliset tuotteet	Ympäristömerkittyjen tuotteiden määrä/ kokonaishankinta	Palvelupäällikkö / Hankintoja tekevät yksiköt
Lisäämme lähiruuan osuutta	Pyrimme hankkimaan marjoja paikallisilta paimijoilta		Palvelupäällikkö
	Lisäämme laadukkaan kasvisruoan ja salaattien valikoimaa kouluruokailussa	Ruokahävikin määrän seuranta	Palvelupäällikkö
Huomioimme materiaalitehokkuuden hankinnoissa /Resurssitehokkuuden kehittäminen	Optimoimme hankintamäärät	Hankintojen takuu	Hankintoja tekevät viranhaltijat ja/tai lautakunnat
	Arvioimme huolto-, kierrätys- ja uusiokäyttömahdollisuudet mahdollisuuksien mukaan		Hankintoja tekevät viranhaltijat ja/tai lautakunnat
Lisäämme hankintojen paikallisuusastetta	Hankintakalenterin käyttöönotto kunnan nettisivuille, jolla tiedotamme paikallisia toimijoita tulossa olevista hankinnoista	1.1.2022 % hankintojen määrästä merkitty kalenteriin	Kaikki/ Viestintä
	Seuraamme hankintojemme kotimaisuusastetta elintarvikkeissa	Kotimaiset tuotteet	Kaikki

Elinkaarikustannusten huomioiminen hankinnoissa	Otamme huomioon elinkaarikustannukset suunnittelussa ja uudisrakentamisessa	Toimiva hallintokuntien välinen yhteistyöryhmä suunnittelun apuna	Ympäristöosasto
	Arvioimme käyttö- ja huoltokustannukset hankinnoissa	Ovat käytössä, toimintatapa, hallintosäännön mukaan	Hankintoja tekevät viranhaltijat ja/tai lautakunnat

Tavoite 2. Lisäämme toiminnan digitalisointia

Kuortaneen kunta hyödyntää digitaalisia palveluita osana jokapäiväistä toimintaa mahdollistaen henkilöstölle monipuolisen etäkäytön ja helpottaen asukkaiden yhteydenottoa kuntaan.

Tavoite v. 2025	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Kehitämme sähköisiä asiointipalveluja	Otamme vastaan hakemukset ja lähetämme päätökset sähköisesti esim. Lupapisteen ja suomi.fi kautta	100 % vuoteen 2025 mennessä Vuosiseuranta %	Kaikki vastuuviranhaltijat/ työntekijät
	Otamme käyttöön sähköisen arkiston	Käytössä 100 % uusien osalta vuoteen 2025 mennessä % seuranta vuositason	Toimialaryhmittäin Hallinto-osasto, Sivistys, Ympäristöosasto
Edistämme etätöitä ja etäkokousten järjestämistä	Kannustamme etätöiden tekemiseen ja etäkokousten järjestämiseen sen ollessa työn kannalta mahdollista	Etätyöpäivien määrän seuranta	Hallinto

	Huomioimme tietokoneiden ja IT-järjestelmien etäkäytettävyyden jo hankintavaiheessa	100 % etäkäytettävyyys hankinnoissa niiden osalta, jotka tekevät etätöitä 1.1.2022 alkaen	Järjestelmäsi antuntija
Siirrymme paperittomaan toimistoon	Toimitamme kunnan sisäisten kokousten kokousmateriaalin sähköisesti	1.1.2022 alkaen 100 %	Hallinto
Etäkäyttö	Etähallintajärjestelmän käyttöönotto	Etähallinnan seuranta %	Järjestelmäsi antuntija
	Huolehdimme muiden laitteiden ja koneiden asetuksien ajantasaisuudesta	Jatkuvaa	Järjestelmäsi antuntija
	Hankimme ainoastaan yhteistulostimia ja hyödynnämme turvatulostusratkaisun tarjoamat mahdollisuudet	käyttöasteen seuranta %	Järjestelmäsi antuntija
	Käytämme älypuhelimilla ja muilla sähköisillä laitteilla toimivia palveluita ja sovelluksia	Käytössä	Ympäristöosasto
	Vältämme turhaa tulostamista ja tietokoneidemme tulostusasetukset ovat mustavalkoisia ja kaksipuolisia	vuosiraportit seurannassa %	Hallinto, kaikki
	Otamme käyttöön sähköisen allekirjoituksen	100 % vuoteen 2025 mennessä	Järjestelmäsi antuntija
	Seuraamme paperin vuosikulutusta osastoittain	Paperinkulutuksen vuosiseuranta, riisiä/a	Asiakaspalvelusihteeri
	Lisäämme sähköisten opetusmateriaalien käyttöä tulostamisen vähentämiseksi verkon toimivuus huomioiden	Koulujen paperinkulutuksen vuosiseuranta, riisiä/a	Koulut, verkon toimivuudesta vastaavat työntekijät
	Hyödynnämme sähköistä palaverikäytäntöä myös korona-ajan jälkeen, mm. vasukeskustelut		Esihenkilöt

Tavoite 3. Lisäämme kiertotaloutta ja vähennämme jätteen määrää

Vähennämme jätteen syntymistä. Syntyvän jätteen pyrimme uusiokäyttämään, kierrättämään tai hyödyntämään aineena tai energiana. Kuortaneen kunnan toiminnoissa noudatetaan jätelain (646/2011) määriteltyä etusijajärjestystä, joka ohjaa Suomessa kaikkea toimintaa. Etusijajärjestyksen mukaan tulee ensisijaisesti vähentää jätteen syntymistä. Jos jätettä syntyy, tulee se uudelleen käyttää, kierrättää tai hyödyntää aineena tai energiana.

Kuortaneen keskuskeittiö lähettää ruokaa 27 eri toimipaikkaan (vuosi 2020). Keskuskeittiön ruokasalissa ruokailee vain n. 10 henkilöä. Kuortaneen toimintamalli on haastava ruokahävikin näkökulmasta. Toimintamallin vuoksi ruokaa on tehtävä aina saman ruokailijamäärän mukaan, vaikka ruokailijoita olisikin jostain syystä vähemmän (epidemiat, ilmoittamattomat poissaolot, yms. syyt). Ruokaa pyritään lähettämään riittävästi, ettei sitä tarvitsisi viedä lisää.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Hankintamäärien optimoiminen	Hankimme vain tarvittavan määrän hyödykkeitä tarkan seurannan avulla	Varastot eivät täyty	Kaikki osastot
Sisäisten siirtojen ja menekin optimoiminen	Punnitus ja ohjeistus Opinnäytetyö hävikin seurannasta Osallistumme hankkeisiin Tiedonkulun lisääminen ruokapalveluiden ja koulujen välillä	Ruokahävikin seuranta aika-ajoin	Palvelupäällikkö
Ruokahävikin vähentäminen	Hyvinvointialuemuutos 2023, kunnan keittiö eriytetään, reagointi määriin helpottuu	2 % vähennystavoite ruokahävikille	Palvelupäällikkö
	Cook and chill -menetelmän hyödyntäminen (ateriapalveluun päivän ruoka, jäädytys nopeasti, joten toimitettavissa uudelleen kuumennettuna kohteeseen) Vararuoat	Lisäannosten seuranta	Palvelupäällikkö
	Noudatamme optimoitua reseptiikkaa ja seuraamme hävikin määrää	Jatkuva seuranta ja kirjaaminen, hävikin määrän seuranta vuositason tasolla	Palvelupäällikkö
	Sivistystoimi ja ruokahuoltopalvelut järjestävät hävikkikampanjoita/tiedottamista koululaisille	Kampanjoiden lkm	Palvelupäällikkö, Sivistys

	Opiskelijoiden hyödyntäminen ruokahävikin seurannassa	Vuositasolla/ listan mukaan	Palvelupäällikkö
	Hävikiviikolle osallistuminen/ oppilaiden muistuttaminen ruokahävikistä	Tapahtumat/koulu	Koulun johtajat
Tehostamme materiaalien ja tuotteiden kierrätystä ja uudelleenkäyttöä sekä jätteiden lajittelua ja hyödyntämistä	Järjestämme tarvittavat kierrätysmahdollisuudet koulujen yleisiin tiloihin ja henkilöstön taukutilojen yhteyteen sisätiloihin ja ulkotiloihin	Ensin kouluille ja seurannan kautta muihin kiinteistöihin tarpeen mukaan	Ympäristöasunto/ Kiinteistöt ja siivous
	Käytössämme on maa-ainespankki kunnan omaan käyttöön Kierrätämme asfaltin, betonin, tiilen, mullan jne.	Maa-ainespankki perustettu ja tieto toiminnan toteutumisesta vuositasolla Hyödynnettyjen jätteiden määrä	Ympäristöasunto
	Maamassojen/ pintamaiden hyödyntäminen paikallisesti	Kohteiden määrä	Ympäristöasunto
	Hyödynnämme varhaiskasvatuksessa ja kouluilla askartelussa puhtaita jätteitä askartelumateriaalina		Varhaiskasvatustjohtaja
	Hyödynnämme toiminnassamme verkkokauppapaikkoja mm. materiaalien kierrättämiseksi	Kiertonet jatkuvassa käytössä	Kaikki
	Kone- ja laitehankinnoissa käytettyjen koneiden ostamismahdollisuuden selvittäminen		Kaikki/ hallinto
	Kehitämme uusien asuntoalueiden kierrätyspisteitä	Kunnassa sijaitsevien yhteispisteiden määrä	Ympäristöasunto
	Lisäämme toimipisteidemme lajittelumahdollisuuksia sisä- ja ulkotiloissa	Kierrätysmahdollisuudet 1.1.2022 mennessä kouluilla Tölkkien/pullojen, metallin ja lasin osalta	Ympäristöasunto
Luovumme kertakäyttotuotteista	-Siivousvälineissä	95 % vuoteen 2022	Palvelupäällikkö

mahdollisuuksien mukaan	-Kahvituksissa -Missä muussa?	Ulkokahvituksissa käytetään kertakäyttötuotteita	
	Käytämme soveltuvia jätteenkeräilyvaunuja jätemäärän vähentämiseksi ja kierrätyksen lisäämiseksi		Palvelupäällikkö

Tavoite 4. Tehostamme energiankäyttöä ja lisäämme rakennusten korjaus- ja huoltotoimenpiteitä

Kuortaneen kunta on liittynyt energiatehokkuussopimukseen vuosiksi 2017 – 2025 asettaen 7,5 % energiansäästötavoitteen. Säästötavoite on saavutettu, mutta energiatehokkuustoimien teko jatkuu. Toimien avulla saavutetaan taloudellisia säästöjä.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Tehostamme tilankäyttöä	Lisäämme tilojemme monikäyttöisyyttä ja huomioimme muunneltavuuden rakentamisessa	Käyttöasteen seuranta	Käyttäjät
	Seuraamme ja tehostamme tilojen käyttöastetta	%	Kaikki
	Vuokraamme, myymme tai puramme käyttämättömät rakennukset	Tarpeen mukaan	Ympäristöosasto
Harrastustoiminnan yhdistäminen kouluihin Suomen mallin mukaisesti	Kerhoja kouluilla heti koulupäivän jälkeen Etsimme mahdollisuuksia harrastustoiminnan yhdistämisestä kouluihin kuljetusten vähentämiseksi	Kerhoja/ koulu	Kirjastonjohtaja/vapaa-aikaavastaja/ koulun johtajat ja varhaiskasvatus
Elinkaarikustannusten huomioimisen tehostaminen/ Parannamme energiatehokkuutta kiinteistöjen hoidossa ja kunnossapidossa sekä	Luovumme öljylämmityksestä	100 % vuoteen 2023 mennessä	Ympäristöosasto, vuokratilat, yritystilat

vesihuollossa ja kunnallistekniikassa. Otamme energiatehokkuuden huomioon korjausinvestoinneissa			
	Tehostamme sähköisen huoltokirjan käyttöä.	Käyttöasteen seuranta, %	Ympäristöosasto
	Vähennämme valaistuksen energiankulutusta	KETS seuranta	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat
	Tehostamme hukkalämmön talteenottoa.	Kaikissa kunnan ilmastointikoneissa on lämmön talteenotto vuoteen 2025 mennessä, mikäli se on taloudellisesti kannattavaa.	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat
	Kunnan kiinteistöissä tehdään erilaisia korjaustöitä energian säästämiseksi mm. ikkunanvaihdot ja vettä säästävät toimenpiteet	Vuoteen 2024 mennessä vähintään kartoitukset tehty	Ympäristöosasto
	Käytämme taajuusmuuntajia jätevesi- ja hulevesi ym. pumpeissa energiankulutuksen vähentämiseksi	lkm	Ympäristöosasto
Lisäämme uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa	Hyödynnämme aurinkoenergiaa kiinteistöissämme	Järjestelmien lkm	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat
	Hyödynnämme lämpöpumpputekniikkaa lämmityksessä ja viilennyksessä	Lämpöpumppujen määrä	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat
	Lisäämme kaukolämpöyhtiön kanssa tehtävää yhteistyötä tuotantosuunnittelun helpottamiseksi	Jatkuvaa	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat

Vähennämme veden ja energiankulutusta	Teemme ruokapalveluissa tarjottimettomuuskokeiluja ruokailutilojen ollessa soveltuvia	Kokeilujen onnistuneisuuden seuranta	Palvelupäällikkö
	Käytämme laitteita energiatehokkaasti esimerkiksi työvaihesuunnittelun, laitesuunnittelun ja aikataulutuksen tehostamisella	Energiatehokkuusohjeet joka yksikössä jatkossa -valmistuslaitteet aikataulutettu %	Ympäristöosasto/ kaikki
	Hyödynnämme esivalmisteltua siivousta ja mikrokuitumenetelmiä ja tarkkailemme pesuaineiden oikeanlaista annostelua puhdistuksessa	Pesuaineiden annostelijat käytössä	Palvelupäällikkö
	Pesemme siivoustekstiilit ja muut tekstiilit kohteessa 90 %	%	Palvelupäällikkö
	Kunnan kiinteistöjen valaistuksen uusiminen ledeihin. Harkitaan myös ohjausjärjestelmiä niiden ollessa taloudellisesti kannattavia.	Vuoteen 2025 mennessä kiinteistöt kartoitettu ja tehty päätökset valaistuksen uusimisesta	Ympäristöosasto
	Otamme käyttöön energiatehokkaita ratkaisuja katu- ja piha-alueiden valaistuksessa, kuten ledtekniikka ja älyratkaisut	Määrän seuranta	Ympäristöosasto, Vuokratalot, Yritystilat
	Hankimme mahdollisuuksien mukaan työkoneet akkukäyttöisinä	Työkoneiden energiankulutuksen vuosiseuranta	Ympäristöosasto
Tukien hyödyntäminen energiatehokkuustoimien kannattavuuden lisäämiseksi	Remonteissa hyödynnetään saatavilla olevat tuet.	Haettujen tukien vuosiseuranta	Kiinteistöt, Kestävät

Tavoite 5. Lisäämme terveellisiä ja turvallisia asuin- ja elinympäristöjä

Kuortaneen kunta edistää tavoitteellisesti hyvän ja terveellisen ympäristön suunnittelua. Keskustan ja Mäyryn osayleiskaavan uusiminen tuo kunnalle keinoja edistää terveellistä ja turvallista liikkumista kunnassa.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Edistämme terveellistä sisäilmaa rakennustekniikan ja materiaalivalintojen avulla omissa kohteissamme	Ilmastoinnin säätö ja säännöllinen huolto		Ympäristöosasto Vuokratalot, Yritystilat
Lisäämme ympäristöystävällistä ja energiatehokasta rakentamista	Lisäämme puurakentamista omissa kohteissamme		Valtuusto
Otamme ilmastovaikutukset huomioon kaavoituksessa	Optimoimme jätehuoltomme -erilliskeräys -keräysvälineet	Tyhjennysväli Arvioidaan suunnitteluvaiheessa	Maankäytön osasto
	Tehostamme uusiutuvan energian käyttöä asemakaavoituksen avulla -maalämpö -aurinkoenergia	Rakennuskannan seuranta	Ympäristöosasto
	Edellytämme asemakaavassa puuston säilyttämistä tontilla metsäisillä alueilla mahdollisuuksien mukaan. Kun kunnallistekniikka ja tiealueet ovat vahvistuneet asemakaavassa, poistetaan puusto vain näiltä osin.	Valistus	Rakennusvalvonta
Mahdollistamme turvallisen lähiliikkumisen osana kaavoitusta	Kehitämme ja lisäämme kävely- ja pyöräilyreittejä	Toteutetut investoinnit Kävely- ja pyöräilyreittien pituus	Ympäristöosasto
	Huomioimme erityisesti koulujen ja päiväkotien ympäristöjen liikenneturvallisuuden	Liikennetapaturmat/ riskitilanteet minimoidaan	Ympäristöosasto/ sivistysosasto
	Parannetaan koulureittien turvallisuutta.	jatkuvaa	Ympäristöosasto

Riskitilanteiden vähentäminen liikenteessä	Seuraamme jatkossa liikennetapaturmia ja riskitilanteita	Kirjatut tilanteet Säännölliset kyselyt turvallisuudesta	Sivistys
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen kunnassa	Laadimme kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman kävelyn ja pyöräilyn edistämistyön tueksi ja investointitukien mahdollistumiseksi	Ohjelma tehty vuoteen 2023 mennessä.	Liikuntasihte eri
	Otamme kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman toimenpiteet toteutukseen ja varaamme vuosittaisen toteutusbudjetin asiaa varten.	Vuosibudjetti	Kaikki
	Kävelyyn ja pyöräilyyn kohdennetaan rahoitusta vuosittain käyttötalousuunnitelmaan sekä investointiohjelmaan.	Vuosibudjetti	Liikuntasihte eri, ympäristöosasto
	Kävely- ja pyöräilyreittien laatu- ja yhteyspuutteet toteutetaan (kyläkeskusten liittäminen taajamaan kevyen liikenteen väylillä)	Vuosibudjetti ja toteutus %	Ympäristöosasto, Sivistosasto
	Huomioidaan vaikutukset kävelyyn ja pyöräilyyn kaikissa uusissa kaavoituskohteissa sekä palveluverkon muutosten yhteydessä erillisen tarkistuslistan avulla	Tarkistuslista tehty vuonna 2023	Ympäristöosasto, liikuntasihte eri
	Julkisiin uudiskohteisiin ja olemassa oleviin toteutetaan runkolukittavia ja/tai katettuja pyöräpysäköintipaikkoja	Pyöräpysäköinnin lisääminen	Ympäristöosasto, liikuntasihte eri
	Jatketaan ulkoilureittien kunnon ja viitoituksen parantamista tunnistettujen kehittämistarpeiden pohjalta	Viitoitetut reitit ja kartoitus	Liikuntasihte eri
	Kunnassa hyödynnetään valtionavustuksia liikkumisen ohjauksen, liikenneturvallisuuden ja kävely- ja pyöräilyinfran toteuttamiseksi	jatkuvaa, mahdollistuu kävelyn ja pyöräilyn edistämishojelman valmistuessa	Liikuntasihte eri, ympäristöosasto

	Neuvotaan asukkaita terveellisen ja turvallisen asuin ympäristön ylläpitämisessä	Tiedotteet asiaan liittyen	Kaikki
Kehitämme lähivirkistysalueita	Kehitämme ja ylläpidämme lasten ja nuorten retkeilykasvatusta	Retkien määrä	Koulunjohtajat ja varhaiskasvatuspäällikkö
Lisäämme suojelualueita	Huomioimme kaavoituksessa suojeltavat alueet ja elinympäristöt	Jatkuvaa	Ympäristöosasto

Tavoite 6. Vähennämme kuljetuksista ja liikkumisesta aiheutuvia päästöjä

Kuortaneen kunta on liikuntamyönteinen kunta, joka haluaa edistää kuntalaisten terveellisiä elintapoja tarjoamalla hyvät liikkumismahdollisuudet ja turvalliset reitit liikkujille. Kunta haluaa edistää myös oman toimintansa liikkumisen vähäpäästöisyyttä.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Uusiutuvan energian käyttömahdollisuuksien lisääminen	Lisäämme sähköautojen latauspaikkoja	Vuonna 2023 ensimmäiset latauspisteet käytössä	Ympäristöosasto
	Hankimme omaan käyttöömme sähköautoja, sähköpyöriä tai lataushybridejä	Yksi auto ja sähköpyörä 2023 mennessä	Osastoittain
	Varastojen sijainnin huomioiminen liikkumisen vähentämisessä	Km/a, ajopäiväkirjat	Osastoittain
Optimoimme kunnan omat kuljetukset ja palvelukuljetukset	Seuraamme ajosuoritettamme	Km/a, ajopäiväkirjat	Osastoittain
	Optimoimme koulukuljetusten tarvetta tasaamalla koulujen alkamis- ja päättymisaikoja		Sivistysjohtaja
	Huomioimme palvelujen tuottamisessa keskuksen lisäksi myös haja-asutusalueiden koulu kiinteistöt	Saavutettavat lähipalvelut	Sivistys

	Irrotamme työntekijöiden työaikaa tehokkaiden reititysten suunnitteluun tai käytämme aluesuunnittelijan/konsultin apua Selkeytämme eri toimialojen vastuita ja tehtäviä		Kunnan hallitus
	Huomioimme ja hyödynnämme lähiympäristön kohteet opetuksessa	Retket lähiympäristöön, lkm	Koulunjohtajat ja varhaiskasvatuspäällikkö
	Käytämme jatkossakin keskitettyä kunnan sisäistä kuljetuspalvelua tavaroiden toimittamiseksi käyttökohteisiin	Km/a, ajopäiväkirjat	Ympäristöosaosto
Edistämme julkisen liikenteen tai muun yhteisliikkumismuodon kehittämistä alueella	Kimppakyytien kehittäminen -kunnan henkilöstö -asukkaiden ilmoitustaulu/sovellus	Yhteiskäyttöautojen käyttö ja viestintä	Kaikki
	Julkisen liikenteen toimintaedellytysten parantaminen		Kaikki

Tavoite 7. Varaudumme ja sopeudumme ilmastonmuutokseen

Kuortaneen kunta on mukana Etelä-Pohjanmaan ely-keskuksen ylläpitämässä tulvasuojelutyöryhmässä, jossa tehdään yhteistyötä yli kuntarajojen. Kuortaneenjärvi on osa Lapuanjoen vesistöä. Tulva-aika ja suuret pinnankorkeuden vaihtelut luovat omat haasteensa alueen rakentamiselle. Niin tulvasuojelutoimet kuin sään ääri-ilmiöihin varautuminen kuuluvat Kuortaneen kunnan perustyöhön.

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho
Varaudumme ilmastonmuutokseen liikuntapaikkojen ylläpidossa	Perusparannusten teko vuosittain	Seurataan vuosittain tehtyjä toimenpiteitä	Liikuntatoimi ja ympäristöosa sto
	Ulkoliikuntapaikkojen nopeampi käyttöönotto (esim. jääkentät ja ladut) Oma liikuntapaikkamestari hoitamaan talviulkoliikuntapaikkoja	Vuosittainen seuranta	Liikuntatoimi ja ympäristöosa sto
Kartoitamme hulevesitulviin liittyvät riskit ja varaudumme hulevesitulviin	Varaudumme sään ääri-ilmiöihin, kuten lumen äkilliseen varastointiin ja hiekoitustarpeeseen Priorisoidaan myös kevyen liikenteen väylien kunnossapidon palvelusopimuksissa	Suunnitelma huomioi äkilliset ääri-ilmiöt vuoteen 2023 mennessä	Ympäristöosa sto
	Ohjaamme kaavoituksen avulla kiinteistöjen hulevesien hidastamiseen tai imeyttämiseen omalla tontilla tarvittaessa		Ympäristöosa sto/ rakennusvalvonta
Tulvahallintasuunnitelma – Otamme huomioon kunnan toiminnassa tulvasuojelun ja sään ääri-ilmiöt	Otamme huomioon tulvaherkät alueet kaavoituksessa	Tulva-alueille ei kaavoiteta	Ympäristöosa sto
	Laadimme varautumissuunnitelman tulvariskialueille	Vuoteen 2030 mennessä	Ympäristöosa sto, pelastuslaitos
	Jatkamme yhteistyötä viranomaisten välillä		Kaikki
Vesistöjen ekologisen tilan seuranta ja parantaminen	Vähennetään ulkoista ja sisäistä ravinnekuormitusta siten, että ravinne- ja klorofyllipitoisuudet laskevat 10–20 %, jolloin levähaitat vähentyvät. Hoitokalastuksella sekä kalastuksen säätelyllä säilytetään elinvoimainen ja monipuolinen kalasto.	Ekologinen tila on hyvä vuoteen 2021 mennessä.	Ympäristöosa sto
Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja lisääminen	Muutamme osan nurmialueista niityiksi hoitoluokkia muuttamalla	Niittyjen määrä	Ympäristöosa sto

	Kartoitetaan mahdollisia laidunnusalueita kunnan maille	Tarvittaessa	Ympäristöosa sto
	Valitsemme istutettavat kasvit niin, että ne menestyvät IV- vyöhykkeellä.	Jatkuvaa	Ympäristöosa sto
	Budjetoimme tai osallistumme joka vuosi vieraslajien torjuntaan / osallistumme ely-keskuksen hankkeisiin	Talkoiden määrä Somenäkyvyys	Ympäristöosa sto
Kunnan omistamien metsien hiilinielujen lisääminen	Lisäämme jatkuvan kasvattamisen periaatetta tai puistometsiä kunnan metsänhoidossa	Metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Ympäristöosa sto
	Huomioimme luonnontilaisten virkistysalueiden tarpeen uuden kaavoituksen yhteydessä (VL-alueet)	Jatkuvaa	Ympäristöosa sto
	Päivitämme metsänhoitosuunnitelmat tarpeen mukaan	Jatkuvaa	Ympäristöosa sto

Kestävän kehityksen saavutusten seuraaminen

Kuortaneen kunnan energiansäästötiimi laatii tämän kestävän kehityksen ohjelman vuosille 2021 – 2030 ja sopii sen toteutuksesta ja seurannasta. Tavoitteena on, että kaikki siinä mainitut tavoitteet otetaan kunnan käytänteiksi. Kun asioissa on edistytty, myös uusia toimenpiteitä kehitetään kunnan kestävän kehityksen toiminnan edistämiseksi.

Kestävän kehityksen vuosiraportointi

Kuntien yhteisessä Kestävät -ilmastoyhteistyössä tehdään vuosittain raportointia kunnassa tehdyistä toimenpiteistä yhteistyössä kunnan henkilöstön kanssa.

Edellä olevissa taulukoissa olevia asioita seurataan jatkossa vuodesta 2022 alkaen.

Energiansäästötiimi käy vuosittain läpi toimenpiteiden toteutumisen ja pohtii keinoja seurannan tehostamiseksi yhteistyössä alueen Kestävät -ilmastoyhteistyön kanssa. Seurannan tuloksista tiedotetaan luottamushenkilöitä vuosittain. Kestävät -ilmastoyhteistyö laatii vuosittain raportin Kuntien energiatehokkuussopimukseen liittyvien kaupungin energiatehokkuustoimien vaikuttavuudesta.